

Spor Bilimlerinde Lisansüstü Öğretimin Mevcut Durumu ve İhtiyaçları

The Current State and Needs Of Postgraduate Education In Sport Sciences

Yunus Emre KARAKAYA

Fırat Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi, Elazığ, Türkiye.

Baykal KARATAŞ

Fırat Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Elazığ, Türkiye.

Makale Geliş Tarihi: 17.06.2016

Yayına Kabul Tarihi: 11.08.2016

Özet

Türkiye’de lisansüstü öğretim, birçok bilim alanlarında olduğu gibi spor eğitiminde de kurumsal, sistem yapısı, öğrenci niteliği, eğitim programları gibi başlıklarda problemler yaşamaktadır. Bu problemler ve konuyla ilgili güncel literatür çerçevesinde yapılan çalışmada, lisansüstü kavramı, dünyada ve Türkiye’de spor bilimlerinde lisansüstü öğretimin mevcut durumu betimsel olarak ele alınmıştır. Bu doğrultuda tartışma yapılarak geliştirilen çözüm önerileriyle alana katkı sağlaması amaçlanmıştır. Sonuç olarak, Türkiye’de spor bilimlerinde lisansüstü öğretim bir yapısal dönüşüm ihtiyacı içerisinde olduğu tespit edilmiştir. Lisansüstü spor öğretiminin kalitesi ve performansının artırılması için tespit edilen öneriler karar vericiler tarafından çözümlenmeye çalışılmalıdır.

Anahtar Kelimeler: *Spor bilimleri, lisansüstü, yükseköğretim, türkiye*

Abstract

Postgraduate education in Turkey experiences problems in sports education, same as many other branches, on the subjects of institutions, system structures, student qualification and education programs. In this study, carried out within the framework of these problems and the current literature on the subject, the term postgraduate and the current state of postgraduate education in sports sciences in Turkey were descriptively analyzed. Within this scope, discussions were carried out and it was aimed to contribute to the field with developed solution suggestions. Finally, it was concluded that postgraduate education in sports sciences in Turkey requires a structural transformation. The detected suggestions to increase the quality and the performance in postgraduate sports education should be tried to be analyzed by the decision makers.

Keywords: *Sports sciences, postgraduate, higher education, turkey.*

1. Giriş

Globalleşme, bilgi ve teknolojik gelişmelerdeki hızlı gelişmeler, eğitim seviyesi yüksek bireylerin yetiştirilmesini gündeme getirmiştir. Bu sebeple eğitim, insanların hayatında vazgeçilmez bir unsur olarak önemini korumaktadır.

Yükseköğretim kurumlarının ülke problemlerinin çözümlenmesine yönelik araştırma yapmalarında, yüksek nitelikli bilim insanı ve araştırmacı yetiştirmelerinde, bilgi toplumunun gereklerini özümsemiş, üstün yeteneklerini geliştirmiş ve çağdaş toplum için gerekli seçkinleri yetiştirmede lisansüstü öğretimin önemli bir rolü bulunmaktadır (Özoğlu, 2002). Çağdaş üniversitenin önemli bir işlevi olan lisansüstü öğretim, gelişmiş ya da gelişmekte olan ülkelerin problemlerine yeni bir boyut kazandırarak, var olan bu problemlerin nedeni ya da çözümü şeklinde bir durumla karşı karşıyadır (Karakütük, 2002: 7).

Lisansüstü öğretim bilim insanı yetiştirme ve ulusal bilim politikasının yürütülmesindeki en önemli etmenlerden biri olarak kabul edilmektedir. Temel amacı, bilgiyi üreten, kullanan, eleştiren bir düşünce tarzıyla problem çözebilecek nitelikte insan gücünü yetiştirmektir (Alhas, 2006). Sevinç (2001), lisansüstü öğretimin ülke kalkınmasında ve ülkenin gereksinim duyduğu yüksek nitelikli insan tipinin oluşmasında önemli bir rolü olduğunu belirtmektedir. Lisansüstü öğretim sürecinde; lisansüstü öğrencilerin alanında edindiği bilgileri kullanabilmek, sorunlara nitel ve nicel bilimsel araştırma yöntemlerini kullanarak çözümler üretmek, bilişim ve iletişim teknolojilerini ileri düzeyde kullanabilmek, ileri düzeyde araştırma yapma becerisine sahip olmak, özgün bir araştırmayı tasarlamak ve gerçekleştirmek, bilinen bir yöntemi farklı bir alana uygulayabilmek gibi becerilerde yeterlikleri edinmeleri beklenmektedir (Aslan, 2010). Lisansüstü çalışmalar üç boyutlu düşüncelerin entelektüel sermayelerin oluşturulmasında, birikim içerikli bir karakter arz etmektedir (Dilci, 2009: 14).

Lisansüstü öğretim, bir alanda derinlemesine çalışarak, lisans öğretiminden daha üst düzeyde bilgi ve etkinliğe sahip yüksek ihtisas gücünü yetiştiren bir öğretim programıdır. Buna göre lisansüstü öğretim, ülkelerin hedeflerini gerçekleştirmelerine iki yönden katkı sağlamaktadır. Birincisi uzak hedefleri içerisine alan dikey karakterli hedefler, ikincisi ise toplumsal yaşamı kültürel temelde etkileyen yatay karakterli hedeflerdir (Dilci, 2009: 11). Lisansüstü öğretimin kişiler ve toplum bakımından ise iki önemli hedefi vardır. Kişi hangi meslekte olursa olsun toplumdaki yüklendiği görevini daha etkin bir biçimde uygulamak, genel kültür ve mesleki bilgi kapasitesini artırmak için daha çok öğrenmeye gereksinim duymaktadır. Toplum bakımından ise kalkınmışlığın en önemli ölçütü olarak kabul edilmektedir (Türker, 2001). Ayrıca lisansüstü eğitimin sadece üniversitelerdeki eleman ihtiyacını karşılamaya yönelik yapıldığı algısının bu eğitim konusunda insanların sahip olduğu yanlışlıklardan biridir. Halbuki günümüzde lisansüstü eğitimden geçmiş bireyler, üniversitede öğretim elemanı olmanın dışında, diğer çalışma alanlarında iş edinmenin bir ön koşulunu da aşmış olmaktadır (Karaman ve Bakırcı, 2010). Lisansüstü öğretim, lisansüstü ça-

lışmalara yön veren enstitüler tarafından koordine edilmektedir. Lisans öğrenimini tamamlamış bireylere, bir bilim dalında uzmanlaşma olanağı sağlamak üzere düzenlenen ve bazı uygulamalarda yüksek lisans ve doktora öğrenimi olmak üzere iki aşamalı bir öğrenim sürecini, bazı uygulamalarda da sadece doktora öğrenimini kapsayan bir eğitim türüdür (Dilci, 2009: 9). Lisansüstü öğretim sürecinin sonunda bireyin bir bilim dalında uzmanlaşması beklenmektedir. Lisansüstü öğretim programları ve özellikle doktora programlarının amaçları, kişilere bağımsız araştırma yapabilmek, bilimsel olayları geniş, derin bakış açısı ile irdeleyerek yorumlayabilmek, yeni sentezlere ulaşmak için gerekli adımları belirleyebilmek, yeni teknolojilere uyum sağlayabilmek için gerekli bilgi, beceri, tutum ve yeterlikleri kazandırmaktır (Tosun, 1997).

Araştırmanın Amacı

Türkiye’de yükseköğretim sayısının hızla artmasıyla beraber akademik personel, öğrenci ve çalışma olanaklarıyla ilgili olarak pek çok problem yaşanmaktadır. Diğer alanlarda olduğu gibi Türkiye’de lisansüstü spor öğretiminde problemler yaşanmaktadır. Bunlar yapısal problemler, nicel olarak yetersizlikler, spor bilimlerinin Eğitim, Sosyal ve Sağlık Bilimleri Enstitü’lerinin gölgesinde kalması, lisansüstü öğretimi kalitesinin düşük seviyede olması gibi problemler sayılabilir. Bu kapsamda yapılan çalışma; “*Dünyada ve Türkiye’de spor eğitiminde lisansüstü öğretimi yapılanmaları nasıldır?*”, “*Türkiye’de spor eğitiminde lisansüstünde yaşanan problemler ve ihtiyaçlar nelerdir?*” gibi sorulara cevap aranmaya çalışılmıştır.

Çalışma sonucunda elde edilen sonuçların alana ve araştırmacılara katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Çalışmanın lisansüstü seviyesindeki spor eğitimi kurumlarına, uluslararası eğilim ve stratejik hedefler doğrultusunda önemli kazanımları olacağı öngörülmektedir. Ayrıca bu çalışmanın eğitim ve sporla birlikte ele alınması bu ilişkinin küresel bir alanda tartışma oluşturmaya da ortam sunacağı düşünülmektedir.

Araştırmanın Problemi

Çalışmanın kapsamı aşağıda belirtilen bazı problemler çerçevesinde şekillenmiştir;

- Enstitüler bünyesinde spor bilimleri alanı lehine değiştirilmesi düşünülen değişikliklerin enstitüler bünyesinde değiştirilememesi,
- Öğretim elemanlarının (sosyal alanda çalışan) doktora öğrencisi alımında h-indeks kuralları çerçevesinde değerlendirilmesi,
- Öğretim elemanlarının enstitüsü yönetim kurullarında temsil edilememesi,
- Lisansüstü öğrenci alımlarında öğrencilerin çalışma alanlarını veya anabilim dallarını belirlemeden başvurularının alınması,
- Sağlık Bilimleri Enstitüsü bünyesinde lisansüstü öğrencilerinin “*Tez Önerisi*” savunmalarında yer alan öğretim elemanlarının Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı bünyesinde yer almayan öğretim elemanlarından oluşması.

Dünyada Spor Bilimlerinde Lisansüstü Öğretim

12. yüzyılda Avrupa üniversitelerinin temeli incelendiğinde, kilisenin ve kraliyetin öncülüğünde kurulan, Bolonya ve Paris üniversiteleri olduğu görülmektedir. İzleyen yıllarda, bu iki üniversite örneğinde İtalya’da, İngiltere’de, Fransa’da ve İspanya’da, 14. ve 15. yüzyılda da o zamanki Alman İmparatorluğu’nda yeni üniversiteler kurulmuştur. Almanya’da küçük kentlerde Katolik ve Protestan kiliselerine bağlı bugünkü yükseköğretim temelini oluşturan üniversiteler kurulmuştur. Diğer yandan da aydınlanmacı bilim anlayışını temele alan, deneysel bilimlere yer veren ve derslerin Latince yerine Almanca yapıldığı yeni üniversiteler kurulmuştur. Berlin Üniversitesi’nde başlayan bu yeni üniversite anlayışı, sadece Avrupa üniversitelerini değil, Amerikan üniversitelerini de etkilemiştir (Karakütük, 2002: 19).

Dünyada lisansüstü öğretimin üniversitenin ayrı bir işlevi olarak ortaya çıkması ve üniversite içinde ayrı bir öğrenim alanı olarak örgütlenmesi ise 19. yüzyılın başında Avrupa üniversitelerinde klasik üniversite geleneğinin yerine egemen olmaya başlayan ve Almanya’da başlatılan yeni hümanist üniversite reformuna dayanmaktadır (Dilci, 2009: 15). 19. yüzyılın ikinci yarısından itibaren Amerika’da yükseköğretim alanındaki gelişmelerin belirgin özelliği, araştırma ağırlıklı lisansüstü öğretim kurumlarının oluşturulması olmuştur. 1881 yılında ise John Hopkins’te ilk lisansüstü öğretim okulu etkinliğe başlamıştır (Karakütük, 2002: 19).

Dünyada lisansüstü öğretimin yaygınlaşma ve kurumsallaşma hızı İkinci Dünya Savaşı’ndan sonra daha da artmıştır. Bu dönemde Avrupa ve Amerika üniversitelerinden sonra Japon üniversitelerinde de, akademik kariyer yapmak isteyen bireyler tarafından profesörlerin denetiminde lisansüstü öğretim birimleri kurulmuştur. 1950’li yılların ortalarından itibaren örgün lisansüstü öğretim programları uygulanmaya başlanmıştır (Dilci, 2009: 16). Bu gelişim sürecinde iki ayrı üniversite modeli oluşmuştur. Bunlardan birisi daha çok Avrupa ülkelerinde uygulanan lisans öğretimiyle lisansüstü öğretimin birlikte yürütüldüğü “*Avrupa Modeli Üniversiteler*”; diğeri de daha çok Amerika’da uygulanan, lisans öğretimiyle lisansüstü öğretimin ayrı üniversitelerde ya da üniversitenin ayrı birimlerinde yürütüldüğü “*Anglosakson Modeli Üniversiteler*” dir (Karakütük, 2002: 22).

Son yıllarda ise Avrupa ülkelerinde yükseköğretimde yeniden yapılanmaya gidilmiş ve özellikle de öğrencilere kazandırılması gereken yeterliklerin tanımlanması üzerine çalışmalar yapılmıştır (Oktik, 2007). Bergen toplantısıyla eğitim programlarının üç aşamalı (lisans, yüksek lisans, doktora) olarak tanımlanması ve bu üç alanda Avrupa genelinde bir standardın oluşturulması hedeflenmiştir (European Ministers Responsible for Higher Education, 2005). Bu doğrultuda “*Avrupa Yükseköğretim Alanı Yeterlilikler Çerçevesi*” oluşturulmuştur (Bologna Working Group on Qualifications Framework, 2005).

Spor bilimlerinde de aynı çerçevede lisansüstü öğretimin oluştuğunu belirtmek mümkündür. Günümüzde de spor bilimlerinin daha da gelişmesi için Avrupa’da bazı

projeler hayata geçirilmiştir. Bu bağlamda, Avrupa seviyesinde spor bilimleri ve spor sektörünü desteklemek ve geliştirmek için faaliyet gösteren ENSSEE (Avrupa Spor Bilimleri, Eğitimi ve İstihdamı Ağı), spor eğitimi kurumlarını bir araya getirerek ve sporda eğitim, öğretim ve istihdam konularını tartışmak ve fikir alışverişinde bulunmak için ideal toplantı ortamları sağlamıştır. Avrupa Birliği'nde sporla alakalı işlerde eğitim-öğretim sisteminin birbirine yaklaşmasına yönelik çalışmaları desteklemiştir. ENSSEE çalışma platformu olarak, Avrupa'da spor eğitimiyle ilgili genel bilgileri toplayan SOPHELIA (Avrupa Spor Enformasyon Bilgi Platformu) oluşturulmuştur. Bir SOPHELIA oluşturma fikri, 2003-2007 yılları arasında Avrupa Komisyonu'nun Sokrates programınca finanse edilmiş ve ENSSEE adına Alman Spor Üniversitesi'ndeki Avrupa Spor Gelişimi ve Boş Zaman Çalışmaları Enstitüsü tarafından koordine edilmiştir (Avrupa Spor Bilimleri Eğitimi ve İstihdamı Birliği, 2011; AEHESIS, 2011).

Türkiye'de Spor Bilimlerinde Lisansüstü Öğretim

Türkiye'nin lisansüstü öğretimde tarihsel gelişimi incelendiğinde, 1970'li yıllara kadar 3-4 yıllık eğitimle tek kademeli olarak sadece doktora programı şeklinde uygulanmıştır. Doktora eğitimi o dönemde usta-çırak ilişkisi şeklinde yürütülmüştür. İlk üniversiteler olan İstanbul ve Ankara Üniversitelerinin öğretim programlarının düzenlenmesinde, o dönemde Avrupa üniversitelerinden gelen bilim adamı, araştırmacı ve öğretim elemanlarının etkisiyle ve Avrupa ile ekonomik ilişkilerin daha yoğun olması nedeniyle Avrupa üniversiteleri örnek alınmıştır. Daha sonra üniversitelerin kuruluşunda, giderek ekonomik ve politik ilişkilerin daha yoğunluk kazandığı Amerika'daki üniversite modeli örnek alınmıştır. 1970-1982 yılları arasındaki dönemde lisansüstü eğitimde Amerika modelinin alınması lisansüstü eğitim yüksek lisans ve doktora olarak kademelendirilmiş ve tez hazırlama şartı getirilmiştir (Bozan, 2012; Dilci, 2009; Çakar, 1997).

1982 yılından sonra yüksek lisans ve doktora eğitimi için üniversitelerde enstitüler (Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Enstitüsü ve Fen Bilimleri Enstitüsü) kurulmaya başlanmıştır (bknz. Tablo 2 ve Tablo 4). Enstitülerle birlikte yüksek lisans ve doktora çalışmaları lisansüstü eğitim-öğretim yönetmeliğine bağlanmıştır. Yükseköğretim kurumlarında yürütülen lisansüstü eğitim, 2547 sayılı Yasa'nın 65. Maddesi hükmü gereğince, Üniversitelerarası Kurul tarafından hazırlanan Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Yönetmeliği'nce düzenlenmiştir (Yükseköğretim Kurulu, 2016a). Türkiye'de üniversitelerin araştırma üniversitesi kimliğini kazanabilmesinde en önemli etken olan enstitülerin önemi büyüktür. Enstitüler, üniversitelerde ve fakültelerde birden fazla benzer ve ilgili bilim dallarında lisansüstü eğitim, öğretim, bilimsel araştırma ve uygulama yapan, yayın etkinliklerini sürdüren yükseköğretim kurumlarıdır. Bu kurumlar bağlı oldukları üniversitenin genel anlayışları doğrultusunda bilimde ufuk açacak, bilgi hazinesine yenilerini katacak lisansüstü çalışmaların nasıl olması gerektiği konularında kurallar koymaktadırlar (Karaman ve Bakırcı, 2010: 111; Yılmaz, 2008: 134). Ayrıca Türkiye'de lisansüstü öğretim üniver-

sitelerin dışında bazı kurumlarda da faaliyet göstermektedir. Bu kurumlar Kara Harp Okulu, Deniz Harp Okulu, Gülhane Askeri Tıp Akademisi Komutanlığı (GATA), Polis Akademisi, Türkiye ve Orta Doğu Amme İdaresi Enstitüsü (TODAİE) olarak sıralamak mümkündür (Karakütük, 2009: 536).

Avrupa'daki gelişmelere paralel olarak lisansüstü öğretimde Yükseköğretim Kurulu bünyesinde 2006 yılında yeterlilik çerçevesiyle ilgili çalışmaları yürütmek üzere Yükseköğretim Yeterlilikler Komisyonu kurulmuştur. 2011 yılında ise yükseköğretimin her kademesinde kazandırılması gereken asgari bilgi, beceri ve yetkinlikler belirlenerek "*Türkiye Yükseköğretim Yeterlilikler Çerçevesi*" yayımlanmıştır (Yükseköğretim Kurulu, 2011). Raporlara göre, Türkiye'de yeterlilikler belirlenmiş ve sistem yapı olarak Avrupa'ya uyum gösterecek şekile getirilmiştir (BFUG Working Group on Stocktaking, 2005).

2. Yöntem

Çalışmada, tarama modeli kullanılmıştır. Ayrıca doküman incelemesi yönteminde de yararlanılmıştır. Doküman incelemesi metodu, araştırmanın amacına uygunluğu sebebiyle resim, film, belgesel gibi yapıtlar yanında, yayınlanmış kitap, dergi, çeşitli dokümanlar vb. birtakım yazılı materyalleri analiz etmek için de kullanılmaktadır (Karasar, 2008; Yıldırım ve Şimşek, 2005). Çalışma, geniş bir literatür araştırmasının yanında yükseköğretim düzeyinde spor eğitimi kurumlarında yapılan gözlemlere ve deneyimlere dayalı olarak da yürütülmüştür. Yine elde edilen verilerin dağılımını ortaya koymak amacıyla frekans hesaplamalar da kullanılmıştır. Çalışmada konuyla ilgili güncel literatür çerçevesinde, lisansüstü kavramı, dünyada ve Türkiye'de spor eğitiminde lisansüstünün mevcut durumu incelenmiştir. Ayrıca spor bilimlerinde lisansüstü öğretimdeki problemler genel olarak tespit edilmiş ve çözüm önerileri geliştirilmiştir.

3. Bulgular

Aşağıda dünyada ve Türkiye'de lisansüstü öğretimde spor bilimleri ile ilgili bulgular verilmiştir.

Tablo 1. Avrupa ülkelerinde yükseköğretimde lisansüstü öğretimde spor eğitimi sistemleri

Ülke	Yüksek Lisans Sistemi	Doktora Sistemi
Almanya	<ul style="list-style-type: none"> • Spor Bilimleri Enstitüsü • Spor ve Spor Bilimleri Enstitüsü • Spor Bilimleri Bölümü • Spor Bilimleri Fakültesi 	<ul style="list-style-type: none"> • Spor Bilimleri Enstitüsü • Spor ve Spor Bilimleri Enstitüsü
Finlandiya	<ul style="list-style-type: none"> • Spor ve Rekreasyon Yüksekokulu • Fiziksel Aktivite Biyoloji Bölümü • Sağlık Bilimleri Bölümü • Spor Bilimleri Bölümü 	<ul style="list-style-type: none"> • Fiziksel Aktivite Biyoloji Bölümü • Sağlık Bilimleri Bölümü

Ülke	Yüksek Lisans Sistemi	Doktora Sistemi
Fransa	<ul style="list-style-type: none"> • İnsan Hareketi, Spor Bilimleri ve Beden Eğitimi Fakültesi • Spor Fakültesi • Spor ve Egzersiz Bilimleri 	<ul style="list-style-type: none"> • Spor Bilimleri Fakültesi • Spor ve Egzersiz Bilimleri
İngiltere	<ul style="list-style-type: none"> • Aktivite ve Spor Bilimleri Fakültesi • Spor, Sağlık ve Sosyal Bilimler Fakültesi • İnsan Beslenmesi ve Tıp Gelişimi Anabilim Dalı • Spor ve Egzersiz Bilimleri 	<ul style="list-style-type: none"> • Spor, Sağlık ve Sosyal Bilimler Fakültesi • İnsan Beslenmesi ve Tıp Gelişimi Anabilim Dalı • Spor ve Egzersiz Bilimleri
İsveç	<ul style="list-style-type: none"> • Spor Bilimleri 	<ul style="list-style-type: none"> • Spor Bilimleri • Klinik Farmakoloji Anabilim Dalı
İtalya	<ul style="list-style-type: none"> • Egzersiz ve Hareket Bilimleri Fakültesi • Psikoloji • Eğitim Bilimleri Bölümü 	<ul style="list-style-type: none"> • Egzersiz ve Spor Bölümü • Eğitim Bilimleri Bölümü • İnsan Morfolojisi Anabilim Dalı • İnsan Hareketi Bilimleri
Norveç	<ul style="list-style-type: none"> • Beden Eğitimi ve Spor Bölümü • Kültürel ve Sosyal Bilimler Bölümü • Spor Hekimliği Bölümü 	<ul style="list-style-type: none"> • Kültürel ve Sosyal Bilimler Bölümü
Portekiz	<ul style="list-style-type: none"> • İnsan Kinetiği Fakültesi • Spor Bilimleri Fakültesi • Spor Okulu 	<ul style="list-style-type: none"> • İnsan Kinetiği Fakültesi • Spor Bilimleri Fakültesi

Kaynak: Karakaya (2012)'nin yapmış olduğu doktora tezinden derlenmiştir.

Tablo 1 incelendiğinde, bazı Avrupa ülkelerinde yüksek lisans ve doktora yapılımasının çok dağınık bir yapıda olduğu görülmektedir.

Tablo 2. Türkiye’de spor bilimleri alanında anabilim dalı türlerinin dağılımı*

Anabilim Dalı	Yüksek Lisans (Tezli)	Yüksek Lisans (Tezsiz)	Doktora
Beden Eğitimi ve Spor	28	2	14
Hareket ve Antrenman Bilimleri	10	1	2
Spor Yöneticiliği	10	2	3
Sporda Psiko-Sosyal Alan	7	1	-
Beden Eğitimi Öğretmenliği	8	2	1
Spor Sağlık Bilimleri	5	-	-
Spor Yönetimi Bilimleri	4	-	-
Antrenörlük	3	-	1
Spor Bilimleri	3	-	3
Beden Eğitimi ve Spor Öğretimi	3	-	1
Rekreasyon	2	1	-
Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri	2	-	-
Spor Bilimleri ve Teknolojisi	1	-	1
Egzersiz ve Sportif Performansı	1	-	-
Beden Eğitimi ve Spor Eğitimi	1	-	-
Beden Eğitimi ve Spor Yöneticiliği	1	-	-
Engellilerde Fiziksel Aktivite	1	1	-
Spor Fizyo-Terapistliği	1	-	1
Fiziksel Aktivite, Sağlık ve Spor	1	-	-
Spor Eğitim Bilimleri	1	-	-

Anabilim Dalı	Yüksek Lisans (Tezli)	Yüksek Lisans (Tezsiz)	Doktora
Spor Fizyolojisi	1	-	-
Spor ve Sağlık Bilimleri	1	-	-
Spor Yönetimi ve Rekreasyon	1	1	-
Toplam	96	11	27

*Bu veriler araştırmacılar tarafından üniversitelerin web sayfalarından elde edilmiştir.

Türkiye’de spor bilimleri alanında anabilim dalları incelendiğinde, genelde “*Beden Eğitimi ve Spor*”, “*Hareket ve Antrenman Bilimleri*”, “*Spor Yöneticiliği*”, “*Spor-da Psiko-Sosyal Alan*”, “*Beden Eğitimi Öğretmenliği*” gibi anabilim dalı başkanlıklarında yüksek lisans ve doktora eğitiminin verildiği görülmektedir (Tablo 2).

Tablo 3. Türkiye’de lisansüstü öğretimde spor bilimlerinin üniversite türlerine göre dağılımı*

Üniversite Türü	f
Devlet Üniversitesi	41
Vakıf Üniversitesi	5
Özel Üniversite	-
Toplam	46

*Bu veriler araştırmacılar tarafından üniversitelerin web sayfalarından elde edilmiştir.

Türkiye’de lisansüstü öğretimde spor bilimlerinin üniversite türlerine göre dağılımı incelendiğinde, devlet ve vakıf üniversitelerinde spor eğitiminin verildiği tespit edilmiştir (Tablo 3).

Tablo 4. Türkiye’de lisansüstü öğretimde spor bilimlerinin enstitü türlerine göre dağılımı*

Enstitü Adı	f
Sağlık Bilimleri Enstitüsü	37
Sosyal Bilimler Enstitüsü	13
Eğitim Bilimleri Enstitüsü	8
Toplam	58

*Bu veriler araştırmacılar tarafından üniversitelerin web sayfalarından elde edilmiştir.

Türkiye’de spor bilimlerinin enstitü türlerine göre 3 enstitü (Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Sosyal Bilimler Enstitüsü ve Eğitim Bilimleri Enstitüsü) bünyesinde lisansüstü spor eğitimi hizmeti vermektedir (Tablo 4).

Tablo 5. Türkiye’de spor bilimlerinde görev yapan akademik personelin ünvanlarına göre dağılımı

Akademik Ünvan	f
Profesör	60
Doçent	123
Yardımcı Doçent	280
Öğretim Görevlisi	56
Okutman	38
Araştırma Görevlisi	95
Uzman	4
Toplam	656

Kaynak: Yükseköğretim Kurulu, 2016b.

Türkiye’de yükseköğretim düzeyinde spor bilimleri alanında 60 profesör, 123 doçent, 280 yardımcı doçent, 56 öğretim görevlisi, 38 okutman, 4 uzman ve 95 araştırma görevlisinin görev yaptığı görülmektedir (Tablo 5).

Tablo 6. Türkiye’de spor bilimlerinde yapılan lisansüstü tezlerin türlerine göre dağılımı

Lisansüstü Türü	f
Yüksek Lisans	3141
Doktora	806
Tıpta Uzmanlık	38
Toplam	3985

Kaynak: Yükseköğretim Kurulu, 2016c.

Geçmişten günümüze Türkiye’de spor bilimleri alanında yapılan lisansüstü tezlerin türlerine göre dağılımı verilmiştir (Tablo 6). Yüksek lisans düzeyinde 3141, doktora düzeyinde 806 ve tıpta uzmanlık alanında 38 tezin tamamlandığı görülmektedir.

Tablo 7. Türkiye’de spor bilimlerinde yapılan lisansüstü tezlerin dillerine göre dağılımı

Tezin Dili	f
Türkçe	3852
İngilizce	130
Fransızca	2
Bulgarca	1
Toplam	3985

Kaynak: Yükseköğretim Kurulu, 2016d.

Türkiye’de spor bilimlerinde yapılan lisansüstü tezler yapıldığı dillere göre incelendiğinde 3852 Türkçe, 130 İngilizce, 2 Fransızca ve 1 Bulgarca dilinde tezlerin tamamlandığı tespit edilmiştir (Tablo 7).

4. Tartışma

Her ülkede olduğu gibi Türkiye’de de hedeflenen kalkınma düzeyine erişebilmek için her alanda nitelikli insan kaynağını yetiştirmek zorundadır. Nitelikli birey ancak yükseköğretim kurumlarında yaratılacak kaliteli bir eğitim ve araştırma ortamı sayesinde olabilir (Tosun, 2012: 211).

Bir toplumun sporda gelişmesine süreklilik ve istikrar kazandırarak zenginleştirilmesi, yükseköğretim düzeyinde eğitim hizmeti veren spor eğitimi kurumlarına sahip çıkmasından geçmektedir. Doğru bir temelde kurulamayan spor eğitim sistemi, spor sektörüne gerekli olan insan kaynağının iyi bir şekilde yetişmesine de engel teşkil etmektedir (Karakaya ve Çoban, 2014: 1246). Bu doğrultuda, lisansüstü eğitim programları geliştirilmeye açık kuramsal temellere dayanmalı ve eleştirel öğrenme ile analize dayalı yöntemler içermelidir. Bu programlarda yalnızca pratiğe, uygulamaya, sonuç getirici görgü, bilgi ve hünere değil, derslerin iletişim biçimleri göz önüne alınarak, kuramsal bakışa da yer verilmelidir (İnam, 1994: 82-85).

Avrupa ülkelerinde ve Türkiye’de spor eğitimi veren üniversitelerdeki lisansüstü öğretim sistemleri incelendiğinde (Tablo 1, 2 ve 4) her ülkede farklı bir yapıda olduğu tespit edilmiştir. 2011 yılında ise yükseköğretimin her kademesinde kazandırılması gereken asgari bilgi, beceri ve yetkinlikler kapsamında (Yükseköğretim Kurulu, 2011) sistem yapı olarak Avrupa’ya uyum gösterecek şekile dönüştürülmeye başlanmıştır (BFUG Working Group on Stocktaking, 2005). Bu kapsamda, Türkiye’de üniversitelerde lisansüstü düzeyinde spor eğitiminin en önemli problemi, kurumsallaşmasını sağlayamamasıdır. Türkiye’nin ortaya koyacağı hedefler doğrultusunda alt yapı çalışmalarını tamamlayıp lisansüstü alanda “*Spor Bilimleri Enstitüsü*” bünyesinde kurumsallaşması gerekmektedir. Çünkü Türkiye’de üç farklı enstitü ve birçok anabilim dalı başkanlığı bünyesinde eğitim öğretimine devam etmektedir (bkz. Tablo 2 ve 4). Bu farklılıklar Avrupa ülkelerindeki üniversitelere uyum anlamında da önem taşımaktadır. Bu kurumsallaşma, uluslararası düzeyde spor eğitimi kurumlarıyla rekabet edebilme anlamında da büyük önem arz etmektedir. Ayrıca, küreselleşme bağlamında yapılacak spor eğitiminde bu sistem değişikliği ulusal ve uluslararası perspektif göz ardı edilmeden de gerçekleştirilmelidir (Karakaya ve Tel, 2014: 328-329). Spor Bilimleri Enstitüsü’nün kurulmasıyla spor bilimleri alanında nitelikli spor bilimcilerin yetiştirilmesi ve daha iyi hale getirilebilmesi, alanla ilgili yapılan nitelikli bilimsel araştırmaların sayısının artmasına da fayda sağlayacaktır.

Spor Bilimleri Enstitüsü yapılanması sağlandıktan sonra enstitü bünyesinde anabilim dalları aşağıdaki gibi olması öngörülmektedir; “*Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı*”, “*Spor ve Sağlık Bilimleri Anabilim Dalı*”, “*Hareket ve Antrenman Bilimleri Anabilim Dalı*”, “*Spor Yönetimi Anabilim Dalı*”, “*Sporda Psiko-Sosyal Alanlar Anabilim Dalı*” ve “*Rekreasyon Anabilim Dalı*”. Bu anabilim dallarının adları oluşturulurken Türkiye’deki yapılanma (bkz. Tablo 2) ve diğer ülkelerin yapılanmaları (bkz. Tablo 1) incelenerek oluşturulmuştur. Ayrıca bu yapılanmanın diğer ülkelere

entegre olma anlamında fayda sağlayacağı düşünülmektedir.

Üniversitelerde uygulanan lisansüstü öğretim müfredat programlarda çok büyük farklılıklar göstermektedir. Yukarıda belirtilen anabilim dalı başkanlıkları oluşturulduktan sonra gelişmiş ülkelerde yer alan lisansüstü öğretim müfredat yapıları incelemeye benzer dersler ve ders içerikleri oluşturulmalıdır.

Sonuç olarak, Türkiye’de lisansüstü seviyesinde spor eğitiminin bir yapısal dönüşüm ihtiyacı içerisinde olduğu düşünülmektedir. Lisansüstü öğretim problemlerinin gerçekçi bir şekilde tespit edilmesi problemlerin çözümüne yönelik gerçekçi öneriler geliştirilmelidir. Lisansüstü spor eğitiminin kalitesi ve performansının artırılması için tespit edilen problemler karar vericiler tarafından çözümlenmeye çalışılmalıdır. Bu çalışma, yükseköğretim düzeyinde spor eğitimi alanının yapılmakta/yapılacak olan düzenlemelere bir katkı sunma çabasının bir ürünü olarak ortaya çıkmıştır. Çalışmada verilen öneriler tartışmaya açık öneriler olarak değerlendirilmelidir.

Öneriler

- Yeterli olanaklara sahip olmayan mevcut üniversitelerde yeterli alt yapı oluştuncaya kadar lisansüstü spor eğitimi ve yeterliliğini ispat etmiş üniversitelerde yapılmalıdır. Doktora programları yeterli sayıda akademik personele ve alt yapı olanaklarına sahip üniversitelerde açılmalıdır,
- Enstitülerde lisansüstü programlar çok kolay açılmakta, programların açılmasında öğretim üyelerinin niteliği göz önüne alınmamaktadır. Bu kapsamda enstitü ve programların açılmasının ölçütleri yeniden revize edilmelidir,
- Akademik personel gereksinimlerinin karşılanması, bu konuda iyi olan ulusal ve uluslararası üniversitelerin programlarından yararlanılması yoluna gidilmelidir,
- Lisansüstü spor eğitiminde yapılan tezlerin bilime yenilik getirmedeği, birbirlerini tekrardan ileriye gitmediği görülmekte ve bu konuda spor bilimlerinde kaliteyi düşürmektedir. Bu kapsamda lisansüstü tezler özgün olmalı, spor bilimlerine yenilik getirmeli, tez konularının uluslararası düzeyde olması teşvik edilmelidir,
- Lisansüstü spor eğitimiyle ilgili yasal düzenlemelerin yetersizliği, akademik personellerde danışmanlıkların fazlalığı Türkiye’de lisansüstü spor eğitiminin amaçlarına ulaşmada engel teşkil etmektedir. Bu doğrultuda karar vericiler bu konuda acil önlemler almalıdırlar.

5. Kaynakça

- AEHESIS (Aligning a European Higher Educational Structure In Sport Science, <<http://www.aehesis.de/HTML/Welcome.htm>> (2011, Aralık 04).
- Alhas, A. (2006). *Lisansüstü eğitim yapmakta olan milli eğitim bakanlığı öğretmenlerinin lisansüstü eğitime bakış açıları (Ankara ili örneği)*, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

- Aslan, C. (2010). Türkçe eğitimi programlarında lisansüstü öğrenim gören öğrencilerin akademik yeterliklerine ilişkin görüşleri, *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Eğitim Fakültesi Dergisi*, 10 (1), 87- 115.
- Avrupa Spor Bilimleri Eğitimi ve İstihdamı Birliği (2011). <<http://www.enssee.eu/ENSSEE/>>, (2011, Aralık 22)
- BFUG Working Group on Stocktaking. (2005). Bologna process stocktaking, <<http://www.ond.vlaanderen.be/hogeronderwijs/bologna/documents/BPStocktaking9May2005.pdf>>(2011, Temmuz 18)
- Bologna Working Group on Qualifications Framework. (2005). A framework for qualifications of the european higher education area, Copenhagen: Ministry of Science Technology and Innovation, <http://www.bolognabergen2005.no/Docs/00Main_doc/050218_QF_EHEA.pdf> (2011, Temmuz 17)
- Bozan M. (2012). Quest for quality in graduate education, *Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi*, 4 (2), 179- 181.
- Çakar, Ö. (1997). *Fen bilimleri alanında bilim adamı yetiştirme: lisansüstü eğitim*, TÜBA Bilimsel Toplantı Serileri: (7), 65-75.
- Dilci, T. (2009). *Eğitim bilimleri alanında yürütülen lisansüstü eğitiminin öğrenci ve öğretim elemanları görüşlerine dayalı olarak değerlendirilmesi*, Doktora Tezi, Fırat Üniversitesi, Elazığ, 9, 11, 14, 15, 16.
- European Ministers Responsible for Higher Education. (2005). The european higher education area-achieving the goals, <http://www.bologna-bergen2005.no/Docs/00Main_doc/050520_Bergen_Communique.pdf>, (2011 Temmuz 15)
- İnam, A. (1994). *Eğitimin sorgulanması için öneriler*, Cumhuriyet Bilim Teknik Ek Dergisi, 314 (8), 82-85.
- Karakaya, Y. E. (2012). *Avrupa birliği'nde spor eğitimi politikaları ve bu politikaların türk spor eğitim sistemine uyumu*, Doktora Tezi Fırat Üniversitesi , Elazığ.
- Karakaya, Y. E. ve Çoban, B. (2014). The compliance of fields of sports education to sports education institutions within the scope of the AEHESIS thematic network project in turkey, *Turkish Studies-International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 9 (5), 1246.
- Karakaya, Y. E. ve Tel, M. (2014). Globalization era and discussion on sport sciences in higher education, *Turkey Turkish Studies-International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 9 (11), 328-329.
- Karakütük, K. (2002). Lisansüstü öğretimin sorunları, *Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 7, 19-22.
- Karakütük, K. (2009). *Lisansüstü öğretim sistemleri*, 2. Baskı, Pegem Yayınları, 536.
- Karaman, S. ve Bakırcı F. (2010). Türkiye'de lisansüstü eğitim: sorunlar ve çözüm önerileri, *Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, (2), 111.
- Karasar, N. (2008). *Bilimsel araştırma yöntemi*, Ankara: Nobel Yayınları.
- Oktik, Ş. (2007). Yükseköğretim yeterlilikler çerçevesi, Yükseköğretim Kurulu, <<http://www.yok.gov.tr>>, (2011 Temmuz 1).
- Özoğlu, S. Ç. (2002). *Öğretim üyesi ve bilim insanı yetiştirme, lisansüstü öğretimin planlanması*, Ankara: Anı Yayıncılık.
- Sevinç, B. (2001). Türkiye'de lisansüstü eğitim uygulamaları, sorunlar ve uygulamalar, *Journal of Faculty of Educational Sciences*, 34 (1), 25-40.
- Tosun, İ. (1997). *Bilim Adamı Yetiştirme-Lisansüstü Eğitim, Açılış Konuşması*, TÜBA Yayını, Ankara, 7-8.
- Tosun, M. (2012). *Lisansüstü eğitimde kalite yönetimi: İnönü Üniversitesi sosyal bilimler enstitüsü'nde bir uygulama*, İnönü Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Malatya, 211.

- Türker, K. (2001). *Bilim adamı yetiştirme: dünya'da türkiye'de lisansüstü eğitim*, TÜBA Bilimsel Toplantı Serileri (7): Bilim Adamı Yetiştirme-Lisansüstü Eğitim, Ankara: TÜBİTAK Matbaası.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2005). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*, Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yılmaz, R. (2008), *Türkiye'de lisansüstü öğrenim için öğrenci seçimi: kara harp okulu savunma bilimleri enstitüsünde bir uygulama*, Savunma Bilimleri Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Kara Harp Okulu, Ankara, 134.
- Yükseköğretim Kurulu (2011). Türkiye yükseköğretim yeterlilikleri çerçevesi, <<http://tyyc.yok.gov.tr>> (2011 Temmuz 10)
- Yükseköğretim Kurulu (2016a). 2547 sayılı yasa, <www.yok.gov.tr>, (2016 Haziran 1)
- Yükseköğretim Kurulu (2016b). <<http://akademik.yok.gov.tr/AkademikArama/view/searchResult-viewListAuthorAndScFields.jsp>> (2016 Mayıs31)
- Yükseköğretim Kurulu (2016c). <<http://akademik.yok.gov.tr/AkademikArama/view/searchResult-viewListThesesBySubjects.jsp>> (2016 Mayıs31)
- Yükseköğretim Kurulu (2016d). <<http://akademik.yok.gov.tr/AkademikArama/viewsearchResult-viewList.....jsp>>(31 Mayıs 2016)

Extended Abstract

Postgraduate education maintains its significance as an important subject due to its correlation with country's education quality and development level. It is also a vital element due to its qualities as information production, research and development works and training qualified people.

The establishment of research orientated postgraduate education facilities following the second half of the 19th century was considered to be one of the most important developments in postgraduate education in the U.S.A. The first postgraduate degree was received in "Graduate School of Arts and Sciences" in 1865 and the first postgraduate education school started to function in Johns Hopkins in 1881. In Turkey, the postgraduate education, which was led based on a master-apprentice relationship in faculties until the 1980s, was started to be practiced within two levels (master's degree and doctorate) in the institutions with the Higher Education Law (No. 2547). With the European Higher Education Area membership of Turkey, the postgraduate education was regulated according to European requirements. Some of these changes can be regarded as diploma and degree recognition, quality assurance and developing the European dimension in higher education.

With the increase in the number of postgraduate education, several problems are experienced in academic staff, students and working opportunities. Same as other branches in Turkey, postgraduate sports education experiences problems, too. These problems include structural problems, quantitative insufficiency, the overshadowing of sports sciences by Education, Social and Health Sciences institutions and the low quality of postgraduate sports education. In the study within this context, the questions of "How the structures of postgraduate education in sports education in Turkey and the World are formed?" and "What are the problems and the needs of postgraduate education in sports education in Turkey?" were attempted to be answered.

In the study, the survey model was employed. Additionally, the document review model was utilized. The study was carried out based on, in addition to a broad literature research, observations, and experiences acquired in sports education institutions in higher education levels. Also, frequency calculations were made to present the distributions of the gathered data. In this study, within the framework of current literature, the term postgraduate and the current state postgraduate sports education in the world and in Turkey were investigated. Within this scope, contribute to the field with the developed solution suggestions.

In conclusion, it is believed that the postgraduate sports education in Turkey requires a structural transformation. It is necessary to detect the problems of postgraduate sports education's problems in a realistic way and develop realistic ways to solve the problems. In order to increase the quality and the performance of the postgraduate sports education, the detected problems should be tried to be analyzed by the decision makers. The postgraduate education should be institutionalized within the "Institute of Sports Sciences". With the establishment of the Institution of Sports Sciences, new departments (Physical Education and Sports Department, Sports and Health Sciences Department, Movement and Exercise Sciences Department, Sports Administration Department, Psycho-Social Sciences in Sports Department and Recreation Department) should be formed under the institution. The postgraduate education should only be provided in the universities which proved their competencies, until the time when the current universities which do not possess adequate opportunities create the required infrastructure. Doctorate programs should be conducted in universities which possess an adequate amount of academic staff and infrastructure resources. The criteria to open institutes and programs should be revised. The requirements of academic staff should be met and in this regard, decent national and international universities' programs should be benefited from. It is observed that the theses carried out in the postgraduate sports education do not bring innovations to science, do not carry each other forward and reduces the quality of sports education. Within this scope, postgraduate theses should be unique, bring innovations to sports sciences and their subjects should be encouraged to be at an international level. The lack of legal regulations regarding postgraduate sports education and the excess amount of advisors in academic staff prevents the postgraduate sports sciences education in Turkey from accomplishing its goals. In this direction, the decision makers should take urgent measures.